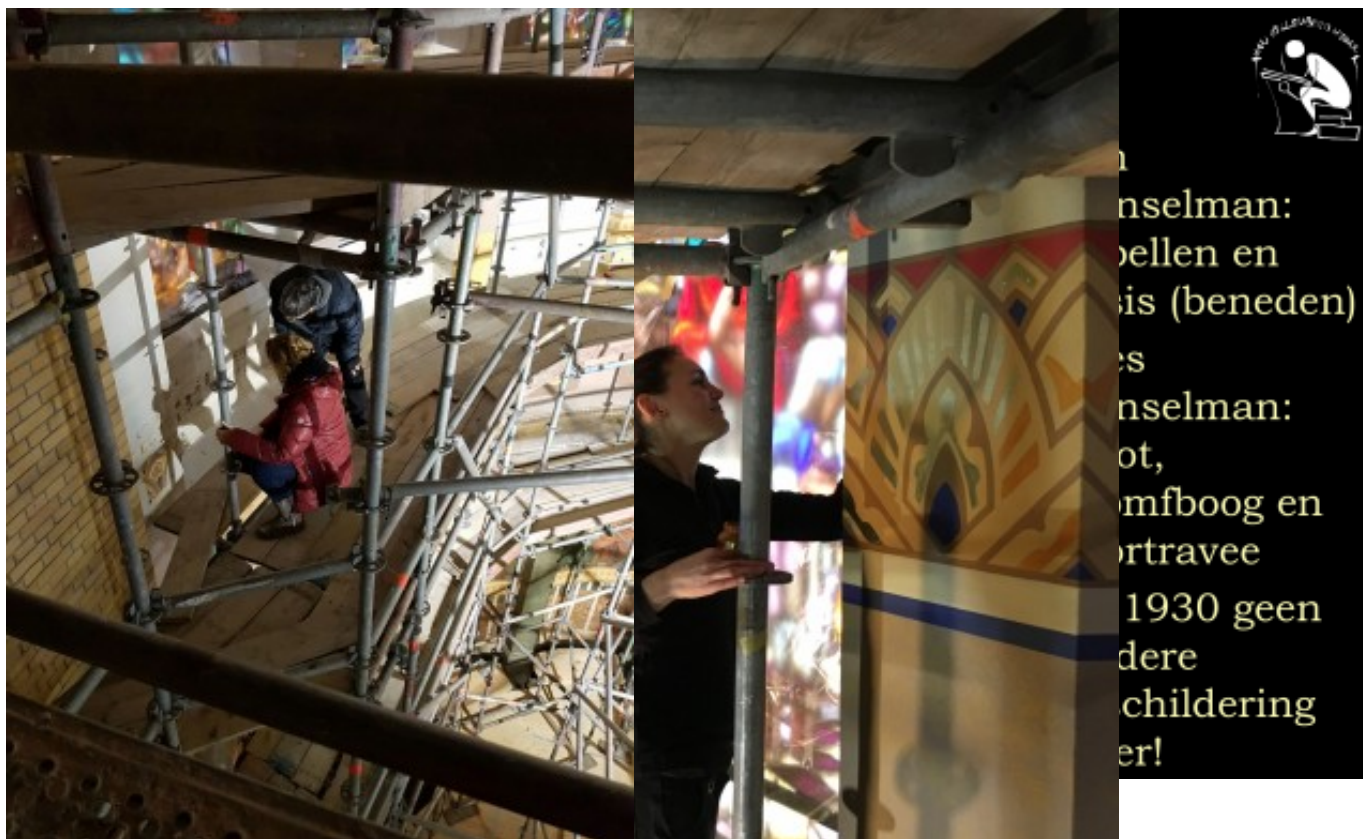

[Home](#) » [Story](#) » [#Kerkverhalen](#) | Op de steigers in de Laurentius-Elisabethkathedraal te Rotterdam

#Kerkverhalen | Op de steigers in de Laurentius-Elisabethkathedraal te Rotterdam

Bernadette van Hellenberg Hubar, [VanHellenbergHubar.org](#) – zondag 25 juni 2017, 09:46 uur

Zeg maar niets! Ik weet het ... je ziet me hierboven weer op de steigers staan! Waar en met wie deze keer? Met Jojanneke Post van Davique Sierschilderwerken in de Laurentius-Elisabethkathedraal te Rotterdam (1904-1908). Ik ken Jojanneke van haar werk in en aan de nieuwe Bavo dat een prominente plaats inneemt in mijn boek over dit meesterstuk van Joseph Cuypers.* Davique is in de Rotterdamse kathedraal bezig met het vrij leggen en herstellen van de ornamenten van - één van (?) - de gebroeders Dunselman in de apsis. Mijn rol? Ik ben ingeschakeld om onderzoek te doen naar de verdwenen schilderijen op het apsisgewelf, ook wel de concha of kalot genoemd. Het idee is om de gehele polychromie van de oostpartij te herstellen en daar maakt dit werk ook deel van uit.

De gebroeders Dunselman! Dat is zo ongeveer synoniem met een bijzondere opdracht. Niet alleen is het altijd kijkgenot,

maar ook valt er nog zoveel te ontdekken over Jan (1863-1931) en Kees (1877-1937) Dunselman. Ik heb ze ruim de aandacht gegeven in **De genade van de steiger** door hun oeuvre te behandelen in de Nicolaaskerk (Jan én Kees?) en de Obrechtkerk (alleen Kees) te Amsterdam, en de bollenkathedraal of Agathakerk in Lisse (Jan en Kees).^{*} Toen bleek al hoe bitter weinig we weten van deze kerkschilders die tot de top van hun tijd behoren en een zeer rijk oeuvre op hun naam hebben staan.^{*} Na de liturgische vernieuwing van Vaticanum II, toen de pendel doorsloeg naar de andere kant en kerkgebouwen voortaan puur en leeg moesten zijn, zijn behoorlijk wat gaten geslagen in dit oeuvre.^{*} Dat bleek me onder meer bij het project #KunstinBreda (Laurentiuskerk Ulvenhout).

Ook in de huidige kathedraal van Rotterdam leidde de nieuwe liturgie van Vaticanum II tot kaalslag.^{*} Kun je het gelukkig of tragisch noemen dat dit beperkt bleef tot het bovenste gedeelte met het gewelf van de apsis? Het had immers veel erger gekund, zoals het voorbeeld van Ulvenhout laat zien: daar is alles op 'n enkel randje na verdwenen en zijn alleen ontwerptekeningen over. In de Laurentius-Elisabethkathedraal is goddank het oeuvre van Jan Dunselman in de kapellen en het lagere deel van de apsis behouden gebleven. Maar het werk van Kees in de kalot - waarvan tot voor kort werd gedacht dat dat eveneens van Jan was - is verdwenen.^{*} Het was geschilderd op doek dat later op het - houten - apsisgewelf gespannen is (marouflage heet dat in jargon). Spijtig genoeg hebben ze deze marouflage in 1964 ruwweg van het gewelf afgerukt en bij het oud vuil gedaan. Alleen op de plek van de naden en bij aansluiting van de lamp heeft Jojanneke sporen op de kalot teruggevonden, wat in ieder geval een indruk geeft van het materiaal- en kleurgebruik. Dat is nodig omdat je het palet van Jan - waarvan de kerk prachtige voorbeelden heeft - niet zomaar kunt overnemen voor werk van Kees. Het verschil tussen de schilderijen in de Nicolaas- en de Obrechtkerk in Amsterdam laat dat goed zien.

Nu was er al wat technisch vooronderzoek gedaan, geïllustreerd met enkele historische foto's van de kalotbeschildering.^{*} Jammer genoeg ontbraken de pagina's met een eventuele herkomstvermelding, maar dankzij de beeldbank online van het stadsarchief van Rotterdam lukte het om vrij snel een alternatief spoor op te pakken. Een ander traject betrof het opsporen van mogelijke ontwerptekeningen van de uitmontering. In het parochiearchief was niets (meer?) aanwezig. Zoeken naar het bedrijfsarchief via de geijkte sites op internet leverde geen enkele treffer op. Gelukkig herinnerde ik me een gesprek met de kleindochter van Kees, Marjan Dunselman, tijdens de boekpresentatie van **De genade van de steiger** in de Obrechtkerk (november 2013). Bij die gelegenheid vertelde ze me dat het archief in bruikleen was gegeven aan Museum Amstelkring te Amsterdam, beter bekend als Ons' Lieve Heer op Solder.^{6*} Ook dit spoor heeft onmisbare informatie opgeleverd, maar daarover vertel ik later meer.

Niet alleen sta ik weer op de steigers, ook ligt hier het onderwerp van mijn volgende boek: **Tussen Gabriel en Michael**. Ditmaal geen gedrukte publicatie, maar een E-boek dat op de site van het bisdom en de kathedraal komt te staan. Het zou mooi zijn, als dit de opmaat zou blijken voor een monografie over de hele kathedraal, want dat verdient dit monument zeker.

Wordt vervolgd!

Bernadette van Hellenberg Hubar

Bronnen

De ^{*} in het voorgaande verhaal verwijst, op basis van de volgorde in de tekst, naar de volgende bronnen (opgemaakt met Zotero, Chigaco Manual of Styles 16h edition note):

1. Hubar, van Hellenberg, Bernadette C.M. De nieuwe Bavo te Haarlem: ad orientem - gericht op het oosten. Zwolle; Haarlem: Wbooks; Stichting Kathedrale Basiliek Sint Bavo, 2016.
2. Hubar, van Hellenberg, Bernadette C.M., Angelique Friedrichs en G. W. C. van Wezel. De genade van de steiger: monumentale kerkelijke schilderkunst in het interbellum. Zutphen: Walburg Pers, 2013, pp. 178-208.

3. Hout, Guus van den, Robert Schillemans, Peter van Dael, Rob Bremer, en Wil Werkhoven. "Een 'Kathedraal' aan het IJ: de restauratie van de Sint Nicolaaskerk voltooid", Bulletin Stichting Vrienden van Museum Amstelkring, 17 (1999). <http://bit.ly/2tkNHkS>."
4. "Tweede Vaticaans Concilie". Wikipedia, 2016. <http://bit.ly/2qYOxDa>.
5. Stalenhoef, Liduino, en Dr. Mr. C. W. Van Voorst van Beest. "Beschrijving van de kerk van de H.H. Laurentius en Elisabeth met enige historische achtergrond, Mathenesserlaan 307 – Rotterdam, 1904 - 1979". Evernote, 1979. <http://bit.ly/2rpKH9r>.
6. "C. DUNSELMAN † | Delpher". Algemeen Handelsblad. 16 maart 1937, Ochtend editie. <http://bit.ly/2qa82lq>.
7. SRAL, (Stichting Restauratie Atelier Limburg). "Kathedrale kerk HH Laurentius en Elisabeth te Rotterdam verslag vooronderzoek muurschilderingen absis, 6-7 & 16 juli 2009". Maastricht, 2009.
8. TAK Architecten. "04.05 Kathedrale kerk HH Laurentius en Elisabeth, Rotterdam. Notitie aanpak schilderingen in-terieur". Delft/Arnhem, 2009.
9. Schillemans, Robert (conservator), en Museum Amstelkring. "Atelierarchief gebroeders Jan en Kees Dunselman, kerkschilders". Museum Ons' Lieve Heer op Solder | Ons' Lieve Heer op Solder, z.j. <https://www.opsolder.nl>.

Beeldmateriaal

1. Jojanneke Post en Bernadette van Hellenberg Hubar op de steigers in de Laurentius-Elisabethkathedraal. Foto Davique.nl 2017.
2. Openingsdia presentatie Vanhellenberghubar.org met portretten van Jan Dunselman (links), bouwpastoor Alphons Wreesman (midden) en Kees Dunselman (rechts). Herkomst collage bvhh.nu 2017. De foto van Jan Dunselman is ontleend aan Van den Hout e.a., 'Een 'Kathedraal' aan het IJ'; die van Wreesman aan Stalenhoef en van Voorst, Beschrijving H.H. Laurentius en Elisabeth; die van Kees Dunselman is ter beschikking gesteld door kleindochter MarjanDunselman.nl. Het ornament in het midden betreft een schema van de heilige Drievuldigheid uit de doopkapel, naar ontwerp van Jan Dunselman. Herkomst: Dunselmanarchief Museum Amstelkring.
3. Dia presentatie Vanhellenberghubar.org met een foto van het interieur van - toen nog - de Elisabethkerk te Rotterdam uit 1953. Herkomst Stadsarchief Rotterdam, nr 1976-6476. Foto François Henry van Dijk 1953.
4. Jojanneke Post bezig met de ornamenten in de apsis van Jan en Kees (?) Dunselman. Foto Davique.nl 2017.
5. Het ornament met de eucharistische kelk onder de schildering van Sint Michael van Jan en Kees (?) Dunselman. Foto Davique.nl 2017.
6. De Beuroner, quasi-Egyptische palmetten van de geschilderde kapitelen op de muurdammen tussen de ramen krijgen een finishing touch. Foto Davique.nl 2017.

Het project van het herstel van de apsischilderingen in de kathedraal van Rotterdam door [Davique Sierschilderwerken](#) staat onder leiding van ing. Hans Beijersbergen, Bouwkundig Adviseur van het bisdom Rotterdam.

Met dank aan [Marjan Dunselman](#), kleindochter van Kees Dunselman, Robert Schillemans, Conservator van Ons' Lieve Heer op Solder | Museum Amstelkring, het Stadsarchief van Rotterdam en de beheerders van het archief van de parochie, Gerard Koelemeij en Annemiek Kunen.

Dit item kan geciteerd worden als: Hubar, Bernadette van Hellenberg. "#Kerkverhalen | Op de steigers in de Laurentius-Elisabethkathedraal te Rotterdam". if then is now, 2017. <http://bit.ly/2rQ3szQ>.

Verkorte link: <http://bit.ly/2rQ3szQ>

Jaar:2017

Circa: Nee

**Start exploring and adding
your own object...**

enter your location:

GO